

Diskusija

Biserka Limić

INTEGRATIVNA MOTIVACIJA I PSIHOLOGIJA MOĆI

U posljednje vrijeme motivacija za učenje stranog jezika postaje sve zanimljiviji predmet proučavanja posebnih grana lingvistike, psiholingvistike i sociolingvistike. Najznatnija ispitivanja motivacije za učenje stranog jezika proveli su do danas Kanađani Gardner i Lambert, o čemu vrlo iscrpno piše V. Zelić.¹ Oni su eksperimentalno dokazali da najviše uspjeha postižu oni učenici stranoga jezika (ako su izjednačeni svi drugi uvjeti) koji posjeduju najviši stupanj motivacije. Pri tom su motivaciju podijelili na instrumentalnu i integrativnu. "Pod instrumentalnom motivacijom misle na učenje nekog jezika radi neke više ili manje uočene koristi koju bi on mogao imati za učenika, dok integrativna motivacija znači učenje nekog jezika radi toga što se učenik želi identificirati ili postati integriran u društvo čiji je to jezik."²

Iz Gardnerovih i Lambertovih istraživanja slijedi da znanje stranog jezika samo po sebi nije učenikov cilj, nego je tek sredstvo za ostvarivanje drugoga cilja, tj. sredstvo za ostvarivanje instrumentalnog ili integrativnog cilja.

Interpersonalni odnosi se najčešće pojavljuju kao odnosi dominacije i subjekcije. Takvi su odnosi osnovani na principima moći, što znači da među pojedincima dolazi do odmjeravanja snaga, pa jači vlada nad slabijim, odnosno slabiji se pokorava jačemu.³ Interpersonalni odnosi dominacije i subjekcije reflektiraju se na intergrupne i internacionalne odnose po istim principima. Na internacionalnom planu takvi odnosi omogućuju razdiobu svijeta, pa se na jednoj strani nalaze dominantne države i narodi, a na drugoj oni koji to nisu. Dominantnim državama (ili supersilama) se označavaju one koje posjeduju ekonomsko-tehnološku i populacijsku moć. Drugim riječima, nejednakost ekonomsko-tehnološke i populacijske moći među državama baza je odnosa između dominacije i subjekcije. Ti odnosi nejednake moći kao odnosi subjekcije i dominacije iskazuju se u komunikaciji. Komunikacija je prijeko potrebna za opstanak ne samo pojedinca već i grupe odnosno države. Ako bez komunikacije nema egzistencije, onda i sredstvo pomoću kojega se komunikacija najčešće ostvaruje dobiva egzistencijalno značenje. A to najčešće sredstvo komunikacije jest jezik. Jezik se definira kao posebna vrsta ponašanja kojemu je glavna karakteristika komunikacija.⁴

¹ *Dosadašnji znanstveni i stručni rad na ispitivanju motivacije učenika stranih jezika*, Strani jezici br. 4, 1976.

² S. Pit Corder, *Introducing Applied Linguistics*, Penguin, 1975, str. 203.

³ Ronald V. Sampson: *The Psychology of Power*, Vintage Books, New York, 1968.

⁴ S. Pit Corder, op. cit., str. 23.

Prema tome, odnosi nejednake moći među državama pojavljuju se kao odnosi subjekcije i dominacije pomoću jezika kao sredstva komunikacije, pa će stoga dominacija nekog jezika u komunikaciji u međunarodnim odnosima biti direktno proporcionalna ekonomsko-tehnološkoj i populacijskoj moći naroda (ili države) koji govori taj jezik. Tzv. "mali" narodi moraju prihvatiti strani jezik kao komunikacijsko sredstvo u međunarodnim odnosima da ne bi doveli u pitanje komunikaciju. To je i razlog da motivaciju za učenje stranoga jezika promatramo iz te perspektive.

Ako prihvatimo Gardnerovu i Lambertovu tezu da je motivacija za učenje stranog jezika dvovrsna: instrumentalna ili integrativna, onda se možemo upitati kada i zašto će se strani jezik prihvatiti instrumentalno, a kada i zašto integrativno.

Objašnjenje instrumentalne motivacije za učenje stranog jezika implicitno je dano u prethodnom zaključivanju. Za instrumentalno motiviranog učenika strani jezik je sredstvo za ostvarivanje komunikacije. Pa kao što je komunikacija potrebna i opravdana, tako je i instrumentalna motivacija za učenje stranog jezika i prijeko potrebna i opravdana. Međutim, integrativna motivacija za učenje stranog jezika kvalitativno se sociopsihološki razlikuje od instrumentalne motivacije, što ćemo pokušati i pokazati.

Iz uvoda vidimo da integrativnu motivaciju prema definiciji bitno određuje identifikacija. Identifikaciju kao sociopsihološku pojavu S. Freud objašnjava ovako: "Identifikacija je najraniji izraz emocionalne veze s drugom osobom, a pokušaj je da se vlastiti ego oblikuje prema osobi koju je uzeo kao model."⁵ Oblikovanje vlastitog ega identifikacijom je obrambeni mehanizam ega. To je proces u kojemu neka osoba počinje osjećati jedinstvo s nekom drugom osobom, počinje prihvaćati karakteristike i stavove te osobe, nesvjesno se stavlja u njen položaj te počinje i u svom ponašanju pokazivati određene karakteristike te osobe. U razvoju pojedinca identifikacija zauzima vrlo važno mjesto i kasnije, kad na mjesto roditelja kao modela dolaze odgajatelji, nastavnici i ljudi izabrani kao idealni modeli.⁶ Prema Freudu, odnosi između ega i modela mogu biti dvojaki. Kad nešto u egu koincidira s modelom, ego ima osjećaj trijumfa, dok napetost i neslaganje između ega i modela izaziva osjećaj krivnje kao i osjećaj manje vrijednosti.⁷ Ovom osjećaju manje vrijednosti Freud ne pridaje posebno značenje. Međutim, Alfred Adler, jedan od prvih Freudovih učenika, postavlja tako nastali osjećaj manje vrijednosti u temelje svoje individualne psihologije. Adler polazi od tvrdnje da se osjećaj manje vrijednosti, jačeg ili manjeg intenziteta, razvija u svakom pojedincu već u najranijem djetinjstvu, i to od onog trenutka kada dijete počinje razlikovati sebe od okoline. U odnosu prema najbližim bićima koja ga okružuju, dijete tada sebe osjeća kao manjkavo, nemoćno, pa stoga i manje vrijedno biće, i tu je prema Adleru izvor osjećaja manje vrijednosti. Zato u trenutku kad se pojavi osjećaj manje vrijednosti, počinje pravi proces psihičkog života pojedinca.⁸ Tada osjećaj manje vrijednosti postaje

⁵ S. Freud, *Group Psychology and Analysis of the Ego*, Bantam, New York, 1965, str. 48.

⁶ S. Freud, *New Introductory Lectures on Psychoanalysis*, Norton, New York, 1965, str. 64.

⁷ S. Freud, *Group Psychology and Analysis of the Ego*, Bantam, New York, 1965, str. 81.

⁸ A. Adler, *Poznavanje čoveka*, Kosmos, Beograd, 1934, str. 113—114.

podstrek za psihofizički razvoj pojedinca radi nadvladavanja toga osjećaja postizavanjem izravnanja ili afirmacije u zajednici kojoj pojedinac pripada.

Ako sada povežemo Freudovo određenje identifikacije s Adlerovom tezom o osjećaju manje vrijednosti, ponovit ćemo ono što i danas socijalna psihologija kaže o identifikaciji i njenim izvorima, tj. da se identifikacija svrstava u tzv. obrambene mehanizme ličnosti i definira kao podsvjesna obrana od vlastitog osjećaja manje vrijednosti koji pojedinac nastoji nadvladati ili umanjiti identificiranjem s osobama, institucijama i drugim za nj autoritativnim strukturama.⁹

Prema tome, kada se kaže da je učenik stranog jezika integrativno motiviran, to u smislu prethodnog tumačenja znači da se učenik stranog jezika identificiranjem s govornikom stranog jezika teži integrirati u stranu sredinu da bi nadvladao ili umanjio osjećaj manje vrijednosti u odnosu prema samome sebi, kao i prema grupi, odnosno narodu kome po rođenju pripada. Dakle, integrativno motivirani učenik stranog jezika nastoji se pomoću tog stranog jezika obraniti od vlastitog osjećaja manje vrijednosti. Učenik na taj način zapravo nastoji promijeniti identitet, da bi vlastiti osjećaj nemoći zamijenio osjećajem moći koju po njegovu uvjerenju posjeduje pripadnik naroda čiji jezik uči, naroda kojemu se on svjesno ili nesvjesno divi i čiji najposlije punopravni član teži postati. Iz ovoga možemo zaključiti da poticanje i razvijanje integrativne motivacije u učenika stranog jezika šteti njegovu nacionalnom identitetu. S pravom se zato tvrdi da se društvo organizirano bori protiv integrativne motivacije, jer ona u sebi nosi težnju za odnarođivanjem.¹⁰

Iz ovih razmatranja nameće se zaključak da u našoj zemlji treba znanstveno prići razradi metodologije podučavanja stranih jezika koja će biti u funkciji razvijanja instrumentalne motivacije i sprečavanja integrativne motivacije u naših učenika stranih jezika.

LITERATURA

- A. Adler, *Poznavanje čoveka*, Kosmos, Beograd, 1934.
A. Adler, *Individualna psihologija*, Kosmos, Beograd, 1937.
S. Pit Corder, *Introducing Applied Linguistics*, Penguin, 1975.
Patric Early, *Motivacija*, S. J. 2/1973.
S. Freud, *Group Psychology and Analysis of the Ego*, Bantam, New York, 1965.
S. Freud, *New Introductory Lectures on Psychoanalysis*, Norton, New York, 1965.
A. Kolka, *Uloga nastave stranih jezika u idejnom usmjeravanju omladine*, Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja, Zagreb, 1976.
Wilga M. Rivers, *The Psychologist and the Foreign-Language Teacher*, The University of Chicago Press, 1972.
Ronald V. Sampson, *The Psychology of Power*, Vintage Books, New York, 1968.
I. Škarić, *Motivacija u učenju stranih jezika*, S. J. 1/2, 1975.
M. Vilke, *Mjesto i zadaci primijenjene lingvistike*, S. J. 2, 1973.
V. Zelić, *Dosadašnji znanstveni i stručni rad na ispitivanju motivacije učenika stranih jezika*, S. J. 4, 1976.
M. Zvonarević, *Socijalna psihologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1976.

⁹ M. Zvonarević: *Socijalna psihologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1976, str. 340.

¹⁰ A. Kolka: *Uloga nastave stranih jezika u idejnom usmjeravanju omladine*, Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja, Zagreb, 1976, str. 6.